

24 761

Wijziging van enige belastingwetten (herziening regime ter zake van winst uit aanmerkelijk belang, consumptieve rente en vermogensbelasting)

MEMORIE VAN ANTWOORD

Ontvangen 29 november 1996

1. Inleiding

Het verheugt mij dat de leden van de fracties die hebben bijgedragen aan het verslag overwegend positief staan tegenover het wetsvoorstel zoals het inmiddels is komen te luiden na de behandeling in de Tweede Kamer.

De leden van de fractie van de VVD hebben waardering voor de voortvarende wijze waarop de ingewikkelde problematiek van het aanmerkelijk belang is aangepakt. Het lijkt hen goed dat enkele niet beoogde effecten die het oorspronkelijke wetsvoorstel had kunnen hebben op ruimhartige wijze zijn weggenomen. Met genoegen hebben zij voorts geconstateerd dat tal van constructies met kasgeld-BV's door dit wetsvoorstel overbodig of onmogelijk worden en dat sprake is van een aanmerkelijke vereenvoudiging.

De leden van de PvdA-fractie kunnen instemmen met het wetsvoorstel. De leden van de D66-fractie hebben met belangstelling kennis genomen van het voorliggende wetsontwerp en merken op dat de door hen gestelde vragen vooral zijn bedoeld om een aantal onzekerheden en onduidelijkheden nader toegelicht te krijgen.

Ook de leden van de fractie van het CDA hebben met belangstelling kennis genomen van het wetsvoorstel. Zij menen dat een belangrijke vooruitgang is geboekt bij het laten aansluiten van de belastingheffing over inkomsten uit aandelen met de economische realiteit en dat met het wetsvoorstel op structurele wijze tegemoet wordt gekomen aan de in de theorie en praktijk al lange tijd bestaande bezwaren tegen het systeem van de economische dubbele heffing. Wel hebben deze leden zorg voor de doorbreking van het systeem van belastingheffing op betaalde rente.

Het lijkt de leden van de VVD-fractie goed om thans reeds af te spreken dat de voorgestelde regelingen binnen enkele jaren geëvalueerd en zo nodig aangepast zullen worden. Daarbij zou naar hun oordeel ook gestreefd kunnen worden naar enige vereenvoudiging. In dit kader merk ik op dat ik tijdens de behandeling van het wetsvoorstel in de Tweede Kamer heb toegezegd om de budgettaire effecten van het wetsvoorstel te monitoren en de verschillende onderdelen van het wetsvoorstel te evalueren. De regering zal dan ook gevolg geven aan de door de

Tweede-Kamerleden De Vries, Giskes, Van der Ploeg en Smits ingediende motie om de voorliggende wetgeving met betrekking tot zijn werking en effecten te evalueren en daarover in de loop van het jaar 2000 te rapporteren (Kamerstukken II 1996/97, 24 761, nr. 21). Bij deze evaluatie zullen tevens de mogelijkheden voor verdere vereenvoudiging worden gezien.

In het verlengde hiervan vragen de leden van de fractie van de PvdA of de huidige medewerkers van de belastingdienst hun creativiteit niet op het onderhavige wetsvoorstel kunnen loslaten teneinde aldus met betrekking tot mogelijke ontwikkelingsconstructies pro-actief te werk te gaan. Naar aanleiding hiervan merk ik op dat wat betreft het opsporen van mogelijke ontwikkelingsconstructies in bestaande en voorgestelde belastingwetgeving door ambtenaren van de Belastingdienst en het Ministerie van Financiën een constante monitoring plaatsvindt. Het spreekt vanzelf dat daarbij opgespoorde onvolkomenheden tot adequate maatregelen leiden.

2. Aanmerkelijk belang

Algemeen

De leden van de fractie van de VVD vragen waarom het verlies uit aanmerkelijk belang niet integraal een negatieve inkomenscomponent zou kunnen zijn en verwijzen in dat verband naar de beschouwing van prof. dr. T. Blokland in het Weekblad fiscaal recht van 24 oktober 1996.

In zijn beschouwing – zo kan ik deze leden antwoorden – gaat prof. Blokland er vanuit dat het integraal in het inkomen opnemen van het verlies uit aanmerkelijk belang op eenvoudige wijze mogelijk is, waarbij er van complicaties geen sprake zou zijn. Naar mijn mening onderschat prof. Blokland echter de problemen die samenhangen met het in het inkomen opnemen van het verlies uit aanmerkelijk belang. In de memorie van toelichting bij het wetsvoorstel heb ik aangegeven dat verwerking in het inkomen grote complicaties veroorzaakt in de wettelijke bepalingen en de uitvoering. Dit zou zich met name voordoen in situaties waarbij naast een verlies uit aanmerkelijk belang andere verliezen zouden worden verrekend of inkomsten zouden worden genoten die naar een bijzonder tarief worden belast. Hoewel ook ik van mening ben dat verwerking in het inkomen in beginsel meer voor de hand zou liggen, heb ik daar om voornoemde redenen uiteindelijk vanaf moeten zien.

Ik deel de opvatting van de leden van de VVD-fractie dat de rente op een lening die wordt aangewend ter volstorting van de aandelen van een eigen BV, niet aangemerkt wordt als persoonlijke-verplichtingenrente maar als aftrekbarekostenrente. Deze rente komt overigens in mindering op de reguliere voordelen uit die aanmerkelijk-belangaandelen. Voor zover de totale winst uit aanmerkelijk belang als gevolg van de rentebetaling negatief uitvalt, wordt het verlies uit aanmerkelijk belang in aanmerking genomen op de voet van artikel 60 van de Wet op de inkomstenbelasting 1964. De betaalde rente wordt derhalve feitelijk verrekend tegen een tarief van 25%. Gelet op het vorenstaande zie ik niet in dat in een dergelijk geval de mogelijkheid van een constructie bestaat.

De leden van de CDA-fractie hebben een aantal technische vragen gesteld teneinde de nodige duidelijkheid te verkrijgen over de uitvoering.

Ingeval aandelen in een zogenoemde besmette kasgeld-BV die tot een aanmerkelijk belang behoren na 1 januari 1997 worden vervreemd, wordt het te behalen voordeel belast volgens het nieuwe aanmerkelijk-belangregime. Een belangrijk element van het nieuwe aanmerkelijk-belangregime is de gedachte dat alle voordelen die worden behaald met de aanmerkelijk-belangaandelen zullen worden belast tegen een uniform tarief; dit geldt derhalve ook voor uitkeringen van winstreserves.

Onder het huidige regime werd het met de verkoop van een besmette

kasgeld-BV behaalde voordeel belast als een inkoop van aandelen c.q. liquidatie van de vennootschap. Dergelijke voordelen worden na invoering van het nieuwe aanmerkelijkbelangregime belast tegen een tarief van 25%, zodat niet meer sprake zal zijn van strijd met doel en strekking van het wettelijke systeem; een tariefsvoordeel via een (gekunsteld) samenstel van rechtshandelingen valt niet meer te behalen.

Indien aanmerkelijk-belangaandelen worden vervreemd en de koopsom wordt omgezet in een schuldvordering, vindt afrekening over de aanmerkelijk-belangclaim plaats op het tijdstip van vervreemding. De schuldvordering op de koper is een nieuw vermogensobject dat niet verschilt van een willekeurige andere schuldvordering. Ingeval de koper in financiële problemen komt en als gevolg daarvan de schuldvordering niet zal kunnen aflossen, ontstaat bij de verkoper een niet-afrekbaar vermogensverlies. Vermogenswinsten- en verliezen op schuldvorderingen – met uitzondering van schuldvorderingen die tot een aanmerkelijk belang behoren – worden binnen het huidige stelsel van de Wet op de inkomstenbelasting 1964 fiscaal niet in aanmerking genomen.

De leden van voornoemde fractie vragen voorts naar de fiscale gevolgen ingeval een (toen) niet aanmerkelijkbelanghouder in 1995 aandelen verkoopt tegen een koopsom in termijnen die afhankelijk is van de performance van de vennootschap en in de jaren 1996, 1997 en 1998 nog nabetalingsontvangt. In de nota naar aanleiding van het verslag (blz. 7) heb ik op een vraag van de VVD-fractie geantwoord dat artikel 20h, vierde en vijfde lid, van de Wet op de inkomstenbelasting 1964 alleen geldt voor vervreemdingen die na de inwerkingtreding van die bepalingen hebben plaatsgevonden. Het maakt daarbij niet uit of de vervreemder ten tijde van de vervreemding een aanmerkelijk belang had. De nabetalingsontvangsten in de voorgespiegelde situatie zullen derhalve niet in de belastingheffing worden betrokken.

Ingeval ten behoeve van een aanmerkelijk-belanghouder in december 1996 een dividend wordt vastgesteld dat pas in 1997 vorderbaar en inbaar is, wordt dit dividend in 1997 belast als regulier voordeel op grond van artikel ZOa, eerste lid, onderdeel a, van de Wet op de inkomstenbelasting 1964. Een dergelijk voordeel maakt deel uit van de winst uit aanmerkelijk belang en zal worden belast – mits dit voordeel niet binnen de eerste tariefschijf valt – tegen het aanmerkelijk-belangtarief.

De leden van de CDA-fractie vragen naar de fiscale gevolgen ingeval een hier te lande wonende werknemer op wie de 35%-regeling van toepassing is en die heeft geopteerd voor de fiscale status van buitenlands belastingplichtige, in 1997 zijn 10%-pakket in een hier te lande gevestigde vennootschap vervreemd alsmede zijn 10%-pakket in een buitenlandse vennootschap.

Nu deze belastingplichtige wordt aangemerkt als een buitenlands belastingplichtige, wordt op grond van artikel 49, eerste lid, onderdeel b, van de Wet op de inkomstenbelasting 1964 slechts winst uit aanmerkelijk belang in aanmerking genomen indien de vennootschap waarvan de aandelen worden vervreemd in Nederland is gevestigd. Hierbij wordt overigens op grond van artikel 49, vierde lid, een lichaam dat ten minste vijf jaren in Nederland is gevestigd geweest, gedurende de periode van tien jaren na verplaatsing van de werkelijke leiding van het lichaam uit Nederland, nog geacht in Nederland gevestigd te zijn. De vervreemding van het 10%-belang in het aandelenkapitaal van een in Nederland gevestigde vennootschap leidt derhalve tot het belasten van winst uit aanmerkelijk belang op grond van artikel 49, eerste lid, onderdeel b. Indien het 10%-belang onder de huidige wetgeving niet tot een aanmerkelijk belang behoort, zal op grond van artikel 70c, eerste lid, onderdeel c, van de Wet op de inkomstenbelasting 1964 de verkrijgingsprijs worden gesteld op de waarde in het economische verkeer per 1 januari 1997. De vervreemding van het 10%-belang in het aandelenkapitaal van de in het

buitenland gevestigde vennootschap leidt – ervan uitgaande dat artikel 49, vierde lid, niet van toepassing is – niet tot belastingheffing in Nederland.

De leden van de PvdA-fractie merken op dat in de Staatscourant van 9 november jl. in de rubriek fiscaal actueel wordt verwezen naar een recent artikel in het Weekblad fiscaal recht waarin wordt gewezen op een mogelijke maas in de wet als gevolg van samenloop van het onderhavige voorstel van wet met het voorstel van wet tot wijziging van de Wet op de vennootschapsbelasting 1969 met het oog op de uitholling van de belastinggrondslag en het versterken van de fiscale infrastructuur (24 696) waardoor een directeurgrootaandeelhouder tegen het 35%-tarief gelden zou kunnen onttrekken aan zijn vennootschap. Deze leden vragen zich af of het niet beter is om door middel van wetgeving duidelijkheid te scheppen, daar dit kennelijk geen beoogd effect is.

In de memorie van antwoord aan de Eerste Kamer bij het voorstel van wet tot wijziging van de Wet op de vennootschapsbelasting 1969 met het oog op de uitholling van de belastinggrondslag en het versterken van de fiscale infrastructuur ben ik ingegaan op het hiervoor bedoelde artikel. Aldaar heb ik opgemerkt dat daargelaten de vraag of de constructie enig voordeel biedt, de overgangsregeling welke is opgenomen in het hiervoor bedoelde wetsontwerp, niet is bedoeld voor opzetjes die louter en alleen belastingbesparing ten doel hebben. Dergelijke constructies komen in strijd met de ratio van de regeling. Deze zullen dan ook niet door de Belastingdienst worden geaccepteerd.

Het aanmerkelijk-belangcriterium

De leden van de VVD-fractie vragen of het conversierecht ter zake van een converteerbare obligatielening onder het begrip «koopoptie» valt. Het begrip «koopoptie» is in artikel 20a, derde en vierde lid, van de Wet op de inkomstenbelasting 1964 omschreven als: het recht om aandelen in de vennootschap te verwerven. Het conversierecht voldoet aan deze omschrijving.

Dit betekent dat, indien het conversierecht betrekking heeft op ten minste vijf procent van het geplaatste kapitaal van een vennootschap sprake is van een aanmerkelijk belang. Op grond van artikel 20a, vierde lid, wordt de schuldvordering als zodanig eveneens tot het aanmerkelijk belang gerekend. De verkrijgingsprijs van de schuldvordering is hetgeen bij de uitgifte is betaald. De door voornoemde leden gememoreerde arresten van de Hoge Raad van 19 juni 1996, nr. 30 045 en 30 046, BNB 1996/299 en 300, inzake a pari uitgegeven converteerbare obligatieleningen, brengen immers mee dat de volledige storting wordt toegerekend aan het vermogensrecht: de schuldvordering. De koopoptie heeft derhalve een verkrijgingsprijs van nihil. Ingeval het conversierecht wordt uitgeoefend, wordt de verkrijgingsprijs van de in het kader van de conversie verkregen aandelen op grond van artikel 20c, tiende lid, bepaald op de uitoefenprijs: veelal het nominale bedrag van de schuldvordering verhoogd met een eventuele bijbetaling.

In reactie op een aantal vragen van de leden van de CDA-fractie over het aanmerkelijk-belangcriterium merk ik het volgende op. Ingeval een belastingplichtige al dan niet te zamen met zijn echtgenoot, een koopoptie op aandelen heeft dat betrekking heeft op ten minste vijf procent van het geplaatste kapitaal van de vennootschap, is voldaan aan het aanmerkelijk-belangcriterium. Ingeval een belastingplichtige op grond van zijn aandelenbezit een aanmerkelijk belang heeft en voorts nog een koopoptie op aandelen heeft, dan wordt de koopoptie op grond van artikel 20a, vierde lid, tot het aanmerkelijk belang gerekend. Voor het bepalen van de aanmerkelijk-belangpositie dient de belastingplichtige derhalve op grond van zijn aandelenbezit dan wel het bezit van koopopties aan het 5% criterium te voldoen. Aandelen en koopoptie worden hierbij niet te zamen

genomen. In het geschetste voorbeeld waarbij een belastingplichtige 4% van het geplaatste aandelenkapitaal heeft alsmede koopties die betrekking hebben op 4% van het geplaatste aandelenkapitaal, is er derhalve geen sprake van een aanmerkelijk belang.

De zogenoemde meetregel van artikel 20a, vijfde lid, waarbij aandelen etc. van de belastingplichtige tot een aanmerkelijk belang worden gerekend omdat een bloed- of aanverwant in de rechte lijn een aanmerkelijk belang heeft, geldt slechts ingeval het lid van de familie-groep – al dan niet te zamen met zijn echtgenoot of partner – zelfstandig aan het aanmerkelijk-belangcriterium van artikel 20a, derde lid, voldoet. De conclusie van de leden van de CDA-fractie op dit punt onderschrijf ik.

Voor de toepassing van artikel 20a, vijfde lid, maakt het niet uit waar het lid van de familiegroep woonachtig is. Ook onder het huidige aanmerkelijk-belangregime is dat niet een relevant gegeven. Ingeval het lid van de familiegroep die een aanmerkelijk belang in een vennootschap heeft, reeds langer dan 10 jaar in het buitenland woont, zal het in Nederland wonende kind met een belang van 2% in diezelfde vennootschap, als aanmerkelijk-belanghouder worden aangemerkt.

Naar aanleiding van de vraag van de leden van de CDA-fractie over het middellijk aandeelhouderschap merk ik het volgende op. Voor het meetellen van middellijke aandelenbelangen is – evenals onder het huidige aanmerkelijk-belangregime – vereist dat de belastingplichtige in de tussenhengende vennootschap zelf een aanmerkelijk belang heeft.

Ingeval een belastingplichtige 100% van de aandelen van een houdstermaatschappij heeft en die houdstermaatschappij 5% van de aandelen van een dochtervennootschap bezit, is de belastingplichtige aanmerkelijk-belanghouder in die dochtervennootschap. Eventuele vorderingen op die dochtervennootschap worden dan tot het aanmerkelijk belang gerekend. Het maakt daarbij niet uit of de belastingplichtige in Nederland dan wel in het buitenland woonachtig is.

Bedrijfsovernames

Artikel 20b, derde lid, geeft in het belang van de continuïteit van ondernemingen de mogelijkheid bij ministeriële regeling voor situaties van bedrijfsovernames regels te stellen op grond waarvan de rente als aftrekpost wordt begrepen onder de persoonlijke verplichtingen en zodoende in plaats van tegen het 25%-tarief tegen het tabeltarief aftrekbaar is. Zoals ik in de Nota naar aanleiding van het verslag heb opgemerkt, moet het daarbij gaan om een schuld die vanuit de belastingplichtige gezien noodzakelijk was voor de financiering van de aankoop van een derde van een aanmerkelijk belang in een vennootschap welke een onderneming exploiteert en dat ook blijft doen. Gekozen is voor een uitwerking bij ministeriële regeling, waarbij ervoor moet worden gezorgd dat de regeling bij reële bedrijfsovernames goed werkt, zonder dat oneigenlijk gebruik wordt uitgelokt. In de toelichting op de nota van wijziging heb ik nog opgemerkt dat de regeling ook toepassing kan vinden in de situatie dat een of meer andere aandeelhouders in een vennootschap met een materiële onderneming worden uitgekocht en de situatie waarin een natuurlijk persoon zich moet «inkopen» in een bestaande vennootschap met een materiële onderneming, door het nemen van nieuwe aandelen in die vennootschap. Als voorbeelden van uitzonderingen om te voorkomen dat de regeling haar doel voorbij schiet heb ik genoemd het geval waarin de vennootschap weliswaar een materiële onderneming exploiteert maar tevens over niet aan de bedrijfsuitoefening gebonden middelen bezit en het geval waarin de materiële onderneming op een gegeven moment niet meer in de vennootschap aanwezig is.

De leden van de CDA-fractie stellen hieromtrent een aantal vragen.

Naar aanleiding van de vraag om meer concreet aan te geven welke bedrijfsovernames naar mijn mening reëel zijn en welke maatstaven

daarbij in de uitvoerings sfeer moeten worden gehanteerd, merk ik het volgende op.

Voor de vraag of de vennootschap een materiële onderneming drijft, kan worden aangesloten bij het begrip onderneming in de zin van artikel 6 van de Wet op de inkomstenbelasting 1964. In beginsel is dat een duurzame organisatie van kapitaal en arbeid waarmee wordt beoogd winst te behalen. Over dit begrip onderneming is al veel jurisprudentie tot stand gekomen (onder meer over de grens met de sfeer van normaal vermogensbeheer), waarbij voor de onderhavige regeling kan worden aangesloten.

Om te voorkomen dat de regeling zou kunnen worden gebruikt voor de financiering van soort aandelen die uitsluitend delen in de resultaten van bepaalde beleggingen van de vennootschap zal worden bepaald dat de regeling slechts geldt indien de aandelen volwaardig delen in de resultaten van de materiële onderneming.

Omdat de regeling niet noodzakelijk is ingeval de vennootschap over overtollige middelen beschikt of later verkrijgt, zal worden bepaald dat de regeling slechts van toepassing is indien en voor zolang de bezittingen van de vennootschap waarop het aanmerkelijk belang betrekking heeft niet in belangrijke mate onmiddellijk of middellijk bestaan uit beleggingen.

Naar aanleiding van de vraag over het gebruik van het woord «derde» merk ik het volgende op. Niet als derde zullen worden aangemerkt de echtgenoot of partner van de belastingplichtige en lichamen waarin de belastingplichtige en/of zijn echtgenoot (of partner) ten minste voor een derde gedeelte belang heeft. In die gevallen moet worden aangenomen dat de verschuiving van het aandelenpakket niet een zodanige economische betekenis heeft dat daarvoor de onderhavige regeling zou moeten gelden. De regeling kan ook toepassing vinden bij de wel reële bedrijfs-overdrachten in de familiesfeer, met name dus van ouders naar kinderen. Overigens spreekt het vanzelf dat kunstgrepen, waarbij aanmerkelijke belangen tijdelijk worden verschoven om rente-aftrek tegen tabeltarief te realiseren, in de uitvoerings sfeer niet zullen worden gehonoreerd, ongeacht eventuele familierelaties.

Naar aanleiding van de vraag of het uitmaakt of de schuld is aangegaan bij de verkoper of bij de bank, kan ik opmerken dat zulks niet van belang is. Het gaat erom of de schuld is aangegaan voor de financiering van een reële bedrijfsovername.

Een eventuele lange looptijd, zoals bij financiering door naaste familieleden voorkomt, is op zichzelf evenmin een bezwaar.

Ingeval artikel 20b, derde lid, van toepassing is, wordt de rente niet in aanmerking genomen als op reguliere voordelen drukkende aftrekbare kosten, doch als een aftrekpost begrepen onder de persoonlijke verplichtingen. Deze tekst, die zal worden overgenomen in de desbetreffende bepaling in de Uitvoeringsregeling inkomstenbelasting 1990, is naar mijn mening duidelijk. Er is sprake van een afzonderlijke persoonlijke verplichting, waarvoor de voorgestelde beperking van de aftrek voor consumptieve rente niet geldt. Nu hierover geen misverstand behoeft te bestaan, lijkt het me ook bij nadere overweging niet nodig de tekst van artikel 45 alsnog aan te passen.

Opstapregeling

Naar aanleiding van een vraag van de leden van de VVD-fractie inzake aflopende en fictieve aanmerkelijke belangen merk ik het volgende op. Voor aandelen die tot een aflopend aanmerkelijk belang behoren en die na invoering van het onderhavige wetsvoorstel met ingang van 1 januari 1997 tot een echt aanmerkelijk belang gaan behoren, geldt als verkrijgingsprijs de waarde in het economische verkeer per die datum ingeval

aan alle voorwaarden van artikel 70c, eerste lid, onderdeel b, wordt voldaan. Achtergrond hiervan is dat de houders van aandelen die tot een aflopend aanmerkelijk belang behoren, uitzicht hadden op het beëindigen van de aanmerkelijkbelangpositie waarna de aandelen zonder belastingheffing zouden kunnen worden vervreemd.

Voor fictieve aanmerkelijke belangen die onder het nieuwe aanmerkelijk-belangregime als een «echt» aanmerkelijk belang kunnen worden aangemerkt, is geen bijzondere regeling getroffen. Dit betekent dat in een dergelijke situatie de historische verkrijgingsprijs zal gelden. Deze aandelen vallen echter thans slechts ten dele onder het aanmerkelijk-belangregime. Tegen die achtergrond is het daarom redelijk bij fictieve aanmerkelijke belangen voor het deel waarop thans het aanmerkelijk-belangregime niet van toepassing is, een opstapregeling te geven. Voor het gedeelte waarop het aanmerkelijk-belangregime wel geldt, te weten het bij het ontstaan van het fictieve aanmerkelijk belang buiten aanmerking gebleven bedrag, dient uiteraard geen opstapregeling te worden toegepast. Belastingplichtigen die zich in een dergelijke positie bevinden kunnen een verzoek tot mij richten om de verkrijgingsprijs op bovenvermelde wijze vast te stellen.

Artikel XIII van het wetsvoorstel bepaalt dat voor op 31 december 1996 bestaande aflopende aanmerkelijke belangen die met ingang van 1 januari 1997 geen aanmerkelijk belang in de zin van artikel 20a vormen, het bestaande aanmerkelijkbelangregime van toepassing blijft. Tevens blijft het 20%-tarief van toepassing. Voor fictieve aanmerkelijke belangen die geen aanmerkelijk belang in de zin van artikel 20a vormen, is in artikel 70d bepaald dat ook onder het nieuwe aanmerkelijk-belangregime dat belang als een fictief aanmerkelijk belang behandeld zal worden. De eventueel te behalen vervreemdingswinst is gemaximeerd en zal worden belast tegen het tarief van artikel 57b.

Voor aandelen die tot een aflopend aanmerkelijk belang behoren – zo kan ik de leden van de CDA-fractie op hun vraag dienaangaande antwoorden – geldt dat de verkrijgingsprijs per 1 januari 1997 wordt gesteld op de waarde in het economische verkeer, mits aan alle voorwaarden van artikel 70c, eerste lid, onderdeel b, wordt voldaan. Ingeval de belastingplichtige na 1 januari 1997 doch binnen de vijfjaars-termijn van het aflopende aanmerkelijk belang enige aandelen koopt, heeft dit geen effect voor de opstapregeling. Bij vervreemding na afloop van de vijfjaarsperiode zal voor het bepalen van de gemiddelde verkrijgingsprijs rekening worden gehouden met de op grond van artikel 70c, eerste lid, onderdeel b, opgehoogde verkrijgingsprijs en de verkrijgingsprijs van de bijgekochte aandelen.

Artikel 70c dient als een onderdeel van afdeling 2A van Hoofdstuk II te worden beschouwd, omdat in dit artikel een nadere uitwerking wordt gegeven van de verkrijgingsprijs als bedoeld in artikel 20c.

Het nieuwe aanmerkelijk-belangregime treedt voor aandelen in en schuldvorderingen op turbovennootschappen in werking per 4 juni 1996. De achtergrond hiervan is uitgebreid geschetst in de memorie van toelichting. Voor de afbakening van turbovennootschappen en overige vennootschappen is gekozen voor een kwantitatief criterium (70%). Ik acht een dergelijk criterium aanvaardbaar op grond van enerzijds de uitvoerbaarheid van een dergelijke regeling en anderzijds het feit dat er slechts sprake is van een eerdere inwerkingtreding, waarbij als gevolg van die eerdere inwerkingtreding ook de belastingplichtige een beroep kan doen op de voordelige kanten van het nieuwe aanmerkelijk-belangregime. Wat dit laatste betreft, kan daarbij met name worden gedacht aan het feit dat dividenden voortaan niet meer naar het tabeltarief zullen worden belast, maar naar het aanmerkelijk-belangtarief.

De leden van de CDA-fractie vragen voorts in te gaan op de brief van Stibbe Simont Monahan Duhot waarin aandacht wordt gevraagd voor

gevallen waarbij in de periode tussen 4 juni 1996 en 1 januari 1997 een aflopend aanmerkelijk-belang is ontstaan en de vervreemding van de aanmerkelijk-belangaandelen niet is ingegeven vanuit fiscale overwegingen. In de brief wordt ervoor gepleit ook voor deze gevallen een step-up te verlenen bij het vaststellen van de verkrijgingsprijs.

Ik wijs de leden in dit verband op de toezegging die ik tijdens het wetgevend overleg met de Vaste Commissie voor Financiën van de Tweede Kamer inzake het onderhavige wetsvoorstel op 21 oktober jl. heb gedaan met betrekking tot het verlenen van een step-up voor situaties waarin vóór 4 juni 1996 reeds bewijsbare concrete stappen – los van de fiscaliteit – zijn gezet om met het oog op de financiering van de onderneming te komen tot een beursgang of een andere wijze van emissie van aandelen. Ik meen dat met deze toezegging op een adequate wijze een tegemoetkoming wordt geboden voor gevallen waarvoor mijn aandacht is gevraagd.

De leden van de fractie van de PvdA vragen of het niet mogelijk was om in geval van emigratie van een aanmerkelijk-belanghouder direct sprake te doen zijn van een heffing, bij voorbeeld van 10%. Het oorspronkelijke wetsvoorstel bevatte in geval van emigratie een regeling waarbij 25% inkomstenbelasting verschuldigd was over de waarde-aangroei van het aanmerkelijk belang. De aldus verschuldigde belasting mocht in tien jaren worden voldaan. Per jaar behoorde derhalve 21/2 percent van de in aanmerking genomen waarde-aangroei te worden voldaan. Tegen deze regeling werd kritiek geuit, omdat dit ongunstig voor de continuïteit van de vennootschap zou kunnen zijn. Naar aanleiding van deze kritiek heb ik deze regeling bij nota van wijziging vervangen door een stelsel met conserverende aanslagen. Indien in geval van emigratie direct een deel van de heffing zou moeten worden voldaan, blijven de hierboven genoemde bezwaren onverkort van toepassing.

De vraag van de leden van de D66-fractie met betrekking tot de opmerking van de Nederlandse Orde van Belastingadviseurs inzake het overgangsrecht voor turbovorderingen, zoals geformuleerd in de brief van 8 oktober 1996 onder punt 11, beantwoord ik als volgt. In mijn brief van 15 oktober 1996, nr. WDB96/446M, heb ik opgemerkt dat voor zover er sprake is geweest van een daadwerkelijke aflossing van de schuldvordering of terugbetaling van aandelenkapitaal vóór 4 juni 1996, het nieuwe aanmerkelijk-belangregime geen gevolgen heeft. Ingeval de terugbetaling van aandelenkapitaal is schuldig gebleven of de schuldvordering is omgezet in een andere schuldvordering c.q. aandelenkapitaal, is er van een daadwerkelijke realisatie nog geen sprake. Artikel XV, tweede lid, van het wetsvoorstel bewerkstelligt in dergelijke situaties dat het nieuwe aanmerkelijk-belangregime ingaat op 4 juni 1996.

3. Consumptieve rente

Algemeen

De leden van de fractie van de VVD hebben diverse vragen gesteld over de voorgestelde beperking van de aftrekbaarheid van de persoonlijke-verplichtingenrenten. Deze vragen hebben met name betrekking op de reikwijdte van de voorgestelde maatregel alsmede op de concrete uitwerking daarvan in een aantal voorgelegde casusposities.

Wat betreft de reikwijdte van de voorgestelde maatregel vragen deze leden waarom in de titel van het wetsvoorstel is gekozen voor het begrip consumptieve rente terwijl dit begrip nergens in het wetsvoorstel is genoemd of is omschreven. Deze leden zouden gaarne zien dat ik alsnog een zo duidelijk mogelijke, juridisch en belastingtechnisch verantwoorde, omschrijving van dit begrip zou willen geven. Voorts merken deze leden op dat de voorgestelde maatregel aanmerkelijk verder gaat dan de in het

Regeerakkoord omschreven «afschaffing van de aftrekbaarheid van rente op consumptief krediet». Naar aanleiding hiervan merk ik het volgende op.

Zoals ik in de memorie van toelichting heb aangegeven, is sinds de jaren tachtig reeds verschillende malen in discussie geweest of de algehele aftrekbaarheid van renten in algemene zin wel zo voor de hand ligt. Ten tijde van het opstellen van het Regeerakkoord is deze kwestie (opnieuw) aan de orde gesteld. In dat kader is de discussie toegespitst op de zogenoemde consumptieve rente. Het begrip consumptieve rente is evenwel geen fiscaal begrip; veeleer is sprake van een aan het dagelijkse spraakgebruik ontleende term. De leden van de fractie van de VVD refereren in dit verband aan een tweetal passages uit de zogenoemde Bouwstenennotitie, waarin het begrip consumptieve rente wordt omschreven als: «rente die wordt opgeroepen door de wens om op een eerder tijdstip te consumeren» en als «rente ter zake van geldleningen die met het oog op de besteding van inkomen worden aangegaan¹. Gelet op het vorenstaande is bij de concrete uitwerking van dit wetsvoorstel uitgegaan van een fiscaal hanteerbaar begrip dat de consumptieve rente zo dicht mogelijk benadert, te weten de persoonlijke-verplichtingenrenten. Met de onderhavige maatregel wordt beoogd om excessieve rente-aftrek buiten de sfeer van de aftrekbare-kostenrenten te voorkomen. Deze invalshoek komt overeen met de strekking van het Regeerakkoord. In dat verband wijs ik er ook op dat in artikel 45, vijfde lid, van de Wet op de inkomstenbelasting 1964 een zestal uitzonderingen op de aftrekbeperking is opgenomen, terwijl voorts een aftrekplafond van f 5000 per belastingplichtige (f 10 000 voor gehuwden) wordt geïntroduceerd. Hierdoor zal slechts een beperkt aantal mensen geconfronteerd worden met de effecten van de onderhavige maatregel.

In het navolgende zal ik ingaan op de consequenties voor de inkomstenbelasting van de casusposities die de leden van de fractie van de VVD onder mijn aandacht hebben gebracht.

Indien een vader aan ieder van zijn drie zonen obligaties ter waarde van f 50 000 schenkt, wordt de op die obligaties ontvangen rente voortaan bij de zonen belast. Er van uitgaande dat de vader de obligaties destijds met eigen vermogen heeft gefinancierd, zal de vader niet met de beperking van de aftrekbaarheid van persoonlijke-verplichtingenrenten worden geconfronteerd.

Ingeval de vader daarentegen telkens f 50 000 in contanten schenkt, en ter financiering daarvan een geldlening opneemt, ontstaat een wezenlijk andere situatie. Deze casus, waarin schenkingen met vreemd vermogen worden gefinancierd, is in economisch opzicht immers niet vergelijkbaar met de hiervoor beschreven casus waarbij bestanddelen van het eigen vermogen werden geschonken. Van rechtsongelijkheid is dan ook geen sprake. Bij de beoordeling van de vraag of betaalde rente al dan niet onder de aftrekbeperking valt geldt als uitgangspunt dat op basis van de zogenoemde historische methode dient te worden nagegaan ten behoeve van welke besteding de geleende gelden feitelijk zijn aangewend. De rente ter zake van het financieren van contante schenkingen aan kinderen valt onder de aftrekbeperking. Hetzelfde geldt – zoals ik in de nota naar aanleiding van het verslag heb aangegeven – indien de vader de schenking verricht door de afgifte van schuldbekentenissen.

Alsdan is immers sprake van schuldigerkenning uit vrijgevigheid.

Deze leden geven voorts als voorbeeld dat de vader een pakket obligaties verkoopt, en uit de opbrengst daarvan schenkingen in contanten worden verricht dan wel een dure sportauto wordt gefinancierd. Zolang de obligaties destijds met eigen vermogen zijn gefinancierd, heeft deze aanwending als zodanig geen implicaties voor de inkomstenbelasting. Is echter in het verleden ter financiering van deze obligaties een lening aangegaan die nog niet (volledig) is afgelost, dan zal de kwalificatie van de rente-aftrek ter zake van (het resterende deel van) deze lening door

¹ Zie tevens het hoofdstuk «consumptieve rente» in het interimrapport van de werkgroep fiscaaltechnische herziening van de loon- en inkomstenbelasting, dat als bijlage 5 bij de memorie van toelichting bij dit wetsvoorstel is opgenomen.

de verkoop van de obligaties veranderen. Na verkoop is immers geen sprake meer van (financiering van) een bron van inkomen, zodat de desbetreffende rente niet langer als aftrekbare-kostenrente maar als persoonlijke-verplichtingenrente moet worden aangemerkt.

Ingeval na de verkoop van de obligaties en wegschenking van de opbrengst obligaties worden teruggekocht, en de aankoop daarvan met geleend geld wordt gefinancierd, zal op basis van de historische methode worden beoordeeld of de ter zake van die lening betaalde rente al dan niet onder de aftrekbeperking valt. Daar de aangekochte obligaties als een bron van inkomen kunnen worden aangemerkt, zal de ter zake van de financiering daarvan betaalde rente – deze leden zinspelen daar terecht op – onbeperkt als aftrekbare kosten in aanmerking worden genomen.

Deze leden constateren in dit verband dat er op deze wijze langs indirecte weg economisch gezien toch sprake is van aftrekbare rente ter zake van de financiering van de schenkingen en de sportauto. Naar aanleiding daarvan merk ik het volgende op. Belastingplichtigen kunnen hun vermogensbestanddelen op velerlei wijzen alloceren en de daartoe strekkende transacties op diverse manieren en volgorden laten plaatsvinden. Alle transacties worden in beginsel afzonderlijk op hun eigen fiscale merites beoordeeld.

Uitgangspunt daarbij is dat gelijke transacties in beginsel gelijk worden behandeld. Zoals ik hiervoor reeds heb aangegeven acht ik een casus waarin schenkingen met eigen vermogen worden gefinancierd in economisch opzicht niet vergelijkbaar met een casus waarin schenkingen met vreemd vermogen worden gefinancierd. Van rechtsongelijkheid kan derhalve geen sprake zijn.

Deze leden vergelijken in dit verband voorts de situatie waarin een na 10 jaar tot 60% van de hoofdsom afgeloste hypotheek weer tot het oorspronkelijke bedrag wordt verhoogd met de situatie waarin in deze 10 jaar nog niets is afgelost.

Deze situaties zijn naar mijn mening niet vergelijkbaar. Bij de hiervoor bedoelde verhoging van de hypotheek zal de daarop betrekking hebbende rente niet meer zonder meer als aftrekbare kosten worden aangemerkt. Aan de hand van de feitelijke aanwending van de verhoging zal moeten worden beoordeeld of de daarop betrekking hebbende rente al dan niet onder de aftrekbeperking valt.

Rente op leningen die zijn aangegaan ter financiering van successierechten worden, zoals in de nota naar aanleiding van het verslag is aangegeven, als persoonlijke-verplichtingenrenten aangemerkt. De desbetreffende rente valt – met inachtneming van het aftrekplafond – derhalve onder de aftrekbeperking. Het is in dat verband niet van belang waaruit de boedel bestaat; de lening wordt immers aangegaan ter financiering van de successierechten als zodanig. Dit brengt met zich dat de door de leden van de fractie van de VVD geschetste casus waarin die boedel uit drie gelijke delen bestaat, te weten effecten, verhuurde beleggingshuizen en kostbare schilderijen, de rente op de ter financiering van de successierechten aangegane lening niet voor twee/derde aftrekbaar is, maar volledig onder de aftrekbeperking valt. Het ter zake van de leningen verstrekte onderpand (effecten, hypotheek op de verhuurde beleggingshuizen) speelt in dat verband – anders dan deze leden menen – geen rol.

De leden van de fractie van de VVD menen dat veel procedures kunnen worden verwacht, met alle daarmee samenhangende extra drukte en vertraging in de afdoening. Ook de leden van de fractie van het CDA hebben zorg op dit punt.

Zij voorzien grote uitvoerings- en afbakeningsproblemen.

Ik deel de vrees van de leden van de fracties van het CDA en de VVD dat het voorstel tot grote uitvoerings- en afbakeningsproblemen zal leiden niet. Dit hangt met name samen met het feit dat het onderscheid tussen

aftrekbare-kostenrenten enerzijds en persoonlijke-verplichtingenrenten anderzijds voldoende duidelijk is en door dit wetsvoorstel als zodanig niet veranderd. Ik kom daar in het navolgende nog op terug.

De leden van de fractie van D66 vragen mij – mede op instigatie van de Nederlandse Orde van Belastingadviseurs – nader in te gaan op het onderscheid tussen aftrekbare-kostenrenten en persoonlijke-verplichtingenrenten. Deze leden vragen in dit verband voorts hoe moet worden omgegaan met effecten die geen dividend uitkeren maar waaraan wel jaarlijks fiscaal een fictief rendement wordt toegekend. De leden van de fractie van het CDA vragen mij in dit kader aan te geven waarop mijn stelling is gebaseerd dat rente die wordt betaald ter zake van de financiering van beursgenoteerde aandelen waarop in de afgelopen jaren agiobonusaandelen zijn uitgekeerd, zou kwalificeren als onder de aftrekbeperking vallende persoonlijke-verplichtingenrenten. Deze leden stellen in dit verband dat het naar hun oordeel toch zo is dat een (beursgenoteerd) aandeel in beginsel altijd kwalificeert als een bron van inkomsten, zodat ter financiering betaalde rente altijd als aftrekbare-kostenrenten in de zin van artikel 35 van de Wet IB 1964 kan worden aangemerkt. In het verlengde daarvan stellen de leden van de fractie van de PvdA de problematiek van het zogenoemde keuzedividend aan de orde.

Bij het beoordelen van de vraag of betaalde rente als aftrekbare-kostenrenten dan wel als persoonlijke-verplichtingenrenten dient te worden aangemerkt speelt de aanwezigheid van een bron van inkomen een beslissende rol. Bij een bron van inkomen dient met name gelet te worden op de omstandigheid of daarmee beoogd wordt inkomsten in de zin van de Wet op de inkomstenbelasting 1964 te verwerven en of deze inkomsten ook redelijkerwijs kunnen worden verwacht, eventueel in de toekomst. Dit algemeen geldende uitgangspunt leidt ertoe dat effecten waar jaarlijks fiscaal een fictief rendement aan wordt toegerekend in beginsel als een bron van inkomen kunnen worden aangemerkt. Dit brengt met zich dat de daarop betrekking hebbende financieringsrente – de leden van de fractie van D66 vragen mij daarnaar – in beginsel als aftrekbare kosten in aanmerking kan worden genomen.

Het vorenstaande brengt tevens met zich dat, zulks ten antwoord op een vraag van de leden van de fractie van het CDA, ingeval sprake is van aandelen ter zake waarvan vaststaat dat daarop in de toekomst aan de belastingplichtige uitsluitend onbelaste agiobonussen zullen worden uitgekeerd, geen sprake is van een bron van inkomen. De daarop betrekking hebbende financieringsrente kan alsdan niet als aftrekbare kosten in aanmerking worden genomen.

Met betrekking tot de door de leden van de fractie van de PvdA naar voren gebrachte problematiek van de zogenoemde keuzedividenden merk ik nog het volgende op. In deze situatie kan de belastingplichtige in beginsel elke keer opnieuw bepalen of hij kiest voor een agiobonus of voor een belast dividend.

Vanwege deze keuzemogelijkheid kunnen inkomsten in de zin van de Wet op de inkomstenbelasting 1964 redelijkerwijze worden verwacht (het objectieve criterium). Tenzij feiten en omstandigheden aanwezig zijn die aannemelijk maken dat de belastingplichtige niet het oogmerk heeft dergelijke inkomsten gedurende zijn bezitsperiode van de aandelen te genieten – het subjectieve criterium – mag ervan worden uitgegaan dat die aandelen voor hem een bron van inkomen vormen. In die situatie is de financieringsrente die betrekking heeft op de aandelen derhalve in beginsel aan te merken als aftrekbare-kostenrenten.

De vraag van de leden van de fractie van de VVD of de eigen woning nog een bron van inkomen zou vormen indien in de toekomst zou worden besloten het huurwaardeforfait op de eigen woning af te schaffen en niet

te vervangen door een andere vorm van huurtoerekening acht ik – gelet op het feit dat er ter zake geen voorstellen van het kabinet liggen – thans niet opportuun.

De leden van de fractie van de PvdA vinden de overbodigheid van het zogenoemde amendement Vreugdenhil (Kamerstukken II 1993/94, 21 882, nr. 13) onvoldoende onderbouwd. Zij wijzen in dit verband op de situatie van een geldlening voor een belegging in effecten waarbij keuzedividend wordt uitgekeerd. In dat geval is het naar hun oordeel mogelijk de rente af te trekken terwijl er feitelijk geen inkomsten tegenover behoeven te staan wanneer gekozen wordt voor de agiobonus. In verband daarmee zou naar het oordeel van deze leden nog steeds de mogelijkheid aanwezig zijn om door middel van dergelijke activiteiten een nul- of bijna-nulinkomen te creëren.

In de nota naar aanleiding van het verslag heb ik aangegeven dat het door deze leden bedoelde amendement – vanwege de werkingssfeer – tot kritiek heeft geleid. Ik heb daar tevens aangegeven dat mijn besluit om te volstaan met een generieke maatregel in de sfeer van de inkomstenbelasting mede is gebaseerd op het feit dat de werkgroep fiscaal-technische herziening loon- en inkomstenbelasting in haar rapportage tot bijstelling van het amendement in vorenbedoelde zin heeft geadviseerd.

De leden van de VVD-fractie vragen of het niet beter zou zijn om bij de aftrekbaarheid van consumptieve rente uit te gaan van een maximumleenbedrag in plaats van een maximumbedrag aan aftrekbare rente. Ik ben van mening dat het voorgestelde systeem om verschillende redenen de voorkeur verdient. In de eerste plaats zijn er praktische voordelen aan te voeren. In de aangifte inkomstenbelasting wordt uitgegaan van betaalde rente.

Indien nu de aftrekbaarheid van die rente afhangt van de hoogte van de consumptieve leningen moet nader onderzocht worden tot welk bedrag leningen zijn aangegaan. Daarbij komt dat ingeval het maximumbedrag wordt overschreden, toerekeningsproblemen kunnen ontstaan indien de belastingplichtige meer leningen heeft met uiteenlopende rentepercentages. In de tweede plaats kan worden gewezen op de systematiek van de inkomstenbelasting bij de rentevrijstelling. Bij die vrijstelling wordt eveneens uitgegaan van een bedrag aan rente en niet van een bedrag aan spaartegoeden.

Overgangsregeling consumptieve rente

Het verheugt mij dat de leden van de fractie van de PvdA de mogelijkheid van aftrek voor rente voor consumptief krediet in principe als voldoende beschouwen. Wel vragen zij in dit verband aandacht voor de zogenoemde overgangsproblematiek. In dat verband vragen deze leden of is gekeken naar het aantal burgers dat door dit wetsvoorstel kan worden «getroffen» en tot welke inkomensgroepen deze burgers behoren. De leden van de fractie van D66 merken in dat verband op dat het ontbreken van eerbiedigende werking voor bestaande verplichtingen tot problemen zou kunnen leiden. Naar aanleiding hiervan merk ik het volgende op.

In de nota naar aanleiding van het verslag heb ik een aantal overwegingen gegeven op grond waarvan ik gekozen heb voor een overgangperiode van twee jaar. Kort samengevat gaat het daarbij om de overweging dat eerbiedigende werking van bestaande leningen tot rechtsongelijkheid zou leiden en dat verlenging van de overgangperiode een budgettaire derving met zich brengt. Mede gelet op het feit dat het aftrekplafond dusdanig hoog is dat verreweg de meeste belastingplichtigen niet met de aftrekbeperking zullen worden geconfronteerd, is gekozen voor een overgangperiode van twee jaar. Overigens wijs ik deze leden in dit verband op het feit dat een tweede woning als een bron van inkomen

wordt aangemerkt – op een tweede woning is immers het huurwaardeforfait van toepassing – zodat de rente op leningen ter zake van de aankoop, het onderhoud en de verbetering van deze tweede woning als aftrekbarekostenrenten wordt aangemerkt. De aftrekbeperking is daar niet op van toepassing.

Uitzonderingen op de aftrekbeperking

Zowel de leden van de fractie van de PvdA als van D66 vragen aandacht voor de situatie waarin iemand via financiering een alimentatieverplichting afkoopt. De leden van de PvdA menen dat heroverweging wellicht geboden is. Afkoop van alimentatieverplichtingen zou in de ogen van deze leden bevorderd moeten worden, omdat daarmee afstand kan worden genomen van het verleden – de leden van de fractie van D66 wijzen daar eveneens op – en mogelijke toekomstige problemen met betrekking tot het blijven voldoen van de alimentatieverplichtingen worden voorkomen. De leden van de fractie van D66 stellen in dit verband voorts nog dat afkoop van alimentatie vrijwel nooit gebaseerd zal zijn op de overweging om daarmee op oneigenlijke wijze de belastingheffing te ontgaan.

Een belastingplichtige is niet verplicht om de periodieke betaling van alimentatie aan zijn gewezen echtgenoot af te kopen. Indien een belastingplichtige daar vanwege persoonlijke overwegingen de voorkeur aan geeft een dergelijke periodieke verplichting af te kopen, is sprake van een bewust aangegane lening ter financiering van de afkoopsom. Naar mijn mening ligt het dan niet in de rede om de rente ter zake van dergelijke leningen uit te zonderen van de aftrekbeperking.

Door de leden van de fractie van D66 wordt de relatie tussen betaalde financieringsrente en ontvangen heffingsrente aan de orde gesteld. Deze leden vragen zich af of in het volgende geval geen sprake is van een onevenwichtige situatie.

Ingeval een belastingplichtige geld leent om een belastingaanslag te betalen waarvoor de ontvanger geen uitstel verleent, kan de ter zake van die lening betaalde rente geheel of ten dele onder de aftrekbeperking vallen. Bij latere vermindering van die aanslag worden de op de aanslag betaalde bedragen – inclusief invorderingsrente – gerestitueerd. Deze invorderingsrente is (de rentevrijstelling buiten beschouwing gelaten) belast. Het komt de leden van de fractie van D66 voor dat het wetsvoorstel hier met twee maten meet. Naar mijn mening zal de door deze leden geschetste casus zich in de praktijk niet voordoen. Ingeval bezwaar wordt gemaakt tegen een belastingaanslag, zal de ontvanger vrijwel altijd uitstel van betaling van het betwiste bedrag verlenen. Dit brengt met zich dat alsdan geen geld behoeft te worden geleend, zodat er geen rente is verschuldigd. Bij honorering van het bezwaar wordt de aanslag verminderd met het betwiste – nog openstaande – bedrag.

Dit leidt derhalve niet tot een terugbetaling, zodat het vergoeden van invorderingsrente niet in beeld komt.

4. Vermogensbelasting

De leden van de fracties van het CDA en D66 vragen aandacht voor de brief van America & Partners waarin wordt ingegaan op de technische uitwerking van het voorstel om aanmerkelijk-belangvoordelen buiten de grondslag van de samenloopregeling in de vermogensbelasting te houden. In de brief wordt geconstateerd dat de voordelen uit aanmerkelijk belang die voor de inkomstenbelasting nog worden belast naar het tarief van de eerste schijf niet buiten de grondslag van de samenloopregeling vallen. Deze constatering is juist en vloeit voort uit de achtergrond van het

voorstel om voordelen die naar een bijzonder tarief worden belast buiten de grondslag voor de samenloopregeling te houden.

Zoals in de nota naar aanleiding van het verslag is opgemerkt heeft de voorgestelde aanpassing van de samenloopregeling tot doel te voorkomen dat de voorgestelde tariefsverlaging ter zake van aanmerkelijk-belangdividenden teniet zou worden gedaan doordat deze dividenden door de samenloopregeling in de vermogensbelasting alsnog daadwerkelijk zouden worden belast tegen 68%. Gelet op deze achtergrond is het overduidelijk dat de door mij toegezegde verlichting betrekking heeft op inkomensbestanddelen waarvoor een van het tabeltarief afwijkend tarief in de inkomstenbelasting is toegepast. Een en ander is vervolgens uitgewerkt door alle naar een bijzonder tarief belaste inkomsten buiten de grondslag van de samenloopregeling te houden. Ten aanzien van inkomsten die in de eerste tariefschijf vallen, is geen sprake van een tariefsverlaging als hiervoor bedoeld.

5. Afzien van salaris, rente of huur

De leden van de fractie van het CDA vragen de regeling inzake het afzien van salaris niet toe te passen indien de samenloopregeling in de vermogensbelasting niet aan de orde is en het inkomen niet anderszins door aftrekposten beneden de WAZ-norm komt.

Ik merk op dat de regeling niet uitsluitend bedoeld is voor de door deze leden bedoelde gevallen waarin de samenloopregeling uit de vermogensbelasting een rol speelt. In de toelichting op de eerste nota van wijziging bij het wetsvoorstel (Kamerstukken II 1996/97, 24 761, nr. 8) heb ik aangegeven dat ook in andere gevallen waarin het salaris op of boven de zogenoemde WAZ-norm ligt, om fiscale redenen van salaris kan worden afgezien. Te denken valt bij voorbeeld aan situaties waarin de directeur/aanmerkelijk-belanghouder minder verdient dan zijn naaste medewerkers of ondergeschikten. De regeling inzake het afzien van salaris is dus niet beperkt tot de door deze leden genoemde gevallen.

Ik kan de leden van de CDA-fractie op hun vraag dienaangaande bevestigen dat voor de toepassing van artikel 12a van de Wet op de loonbelasting 1964 rekening wordt gehouden met het inkomen dat de aanmerkelijk-belanghouder in de vorm van loon in natura ter zake van zijn dienstbetrekking van de vennootschap ontvangt. Uitgangspunt is immers het loonbegrip dat voor de loonbelasting wordt gehanteerd. Indien inkomensbestanddelen niet tot het loon in de zin van de Wet op de loonbelasting 1964 worden gerekend, zoals de bijtelling met betrekking tot de auto van de zaak, blijven deze bestanddelen voor de vraag of is voldaan aan de zogenoemde WAZ-norm (artikel 12a, eerste volzin, van de Wet op de loonbelasting 1964) buiten aanmerking.

Deze leden vragen vervolgens of het aannemelijk is dat voor dienstbetrekkingen bij een directiepensioen-BV of bij een familie-beleggingsmaatschappij in het economische verkeer een lager loon gebruikelijk is dan het loon volgens de WAZ-norm.

Over de hoogte van het loon ter zake van dergelijke dienstbetrekkingen – zo kan ik deze leden antwoorden – kan in algemene zin geen uitspraak worden gedaan. In mijn brief van 15 oktober jl. aan de Tweede Kamer, nr. WDB96/446M, heb ik aangegeven dat bij de beoordeling van de zakelijkheid van het loon de omvang van de werkzaamheden in ogenschouw dient te worden genomen. Indien de werkzaamheden beperkt blijven tot vermogensbeheer, zal een gebruikelijk loon beneden de WAZ-norm kunnen liggen. Dit zal in voorkomende gevallen aannemelijk kunnen worden gemaakt. Indien is komen vast te staan dat voor een dienstbetrekking in het economische verkeer een loon beneden de WAZ-norm gebruikelijk is, dan wordt het loon op het lagere bedrag gesteld. Het aanhouden van een marge van 30% is in dat geval – anders dan bij een correctie boven de WAZ-norm – niet aan de orde.

Indien de belastingplichtige voor verschillende vennootschappen werkzaamheden verricht – te denken valt aan de door deze leden genoemde holdingsituaties – is het denkbaar dat wordt aangetoond dat de voor de afzonderlijke vennootschappen verrichte werkzaamheden zodanig van omvang zijn dat per vennootschap een lager loon dan de WAZ-norm of het loon van de overige werknemers gebruikelijk is.

De leden van de fractie van de PvdA vragen of het niet mogelijk zou zijn om voor de directeur-groootaandeelhouder die uit de vennootschap is teruggetreden en vervolgens afziet van inkomsten uit vermogen, uit te gaan van een forfaitair bepaald rendement op het vermogen. In de door deze leden geschetste situatie zou de directeur-groootaandeelhouder zich maar eenmaal in de tien jaar dividend laten uitbetalen om vermogensbelasting te ontgaan en in de tussenliggende jaren grotendeels van geleend geld leven.

Met betrekking tot de door deze leden geschetste casus merk ik op dat de door een aanmerkelijk-belanghouder genoten dividenden na de inwerkingtreding van het wetsvoorstel zullen worden belast naar een tarief van 25%. Bovendien blijven deze dividenden buiten de grondslag van de samenloopregeling waardoor de dividenden niet van invloed zijn op de verschuldigde vermogensbelasting. Eerder heb ik opgemerkt dat verwacht mag worden dat de voorstellen zullen leiden tot een evenwichtige dividendpolitiek. Daarnaast wijs ik er op dat het niet waarschijnlijk is dat iemand voor een lange periode van geleend geld zal leven vanwege de aftrekbeperking die voor persoonlijke-verplichtingenrenten is aangebracht.

De leden van de fractie van D66 voorzien problemen bij de interpretatie van artikel 12a van de Wet op de loonbelasting 1964 met name indien dit artikel wordt toegepast ten aanzien van belastingplichtigen die op de voet van artikel 20a, vijfde lid, van de Wet op de inkomstenbelasting 1964 (de zogenoemde meetregel) als aanmerkelijk-belanghouder worden aangemerkt. Ik zou deze leden erop willen wijzen dat de maatregel tegen het afzien van salaris tot doel heeft constructies in de relatie tussen aanmerkelijk-belanghouder en vennootschap tegen te gaan. Het is zeer onwaarschijnlijk dat een belastingplichtige met een gering belang in een vennootschap, zoals het door deze leden genoemde kind dat werkzaam wordt in een familievennootschap, zal afzien van een zakelijk salaris. Het aanvangssalaris zal in dergelijke situaties beneden de zogenoemde WAZ-norm kunnen blijven. Naar mijn oordeel zal het niet moeilijk zijn de zakelijkheid van dit lagere aanvangssalaris aannemelijk te maken. Overigens wijs ik in dit verband op mijn voornemen de uitvoering van de regeling in de praktijk centraal te volgen zodat mogelijke problemen reeds in een vroegtijdig stadium zullen worden onderkend.

Op de vraag van de leden van het CDA op welke wijze een zakelijke rente dient te worden bepaald, kan geen eenduidig antwoord worden gegeven. De hoogte van de overeengekomen rente is afhankelijk van een groot aantal factoren, zoals bij voorbeeld de looptijd van de lening, de kredietwaardigheid van de debiteur en de mate van achterstelling en het algemene renteniveau. De hoogte van een zakelijke rente zal daarom van geval tot geval moeten worden gezien afhankelijk van de voor dat geval relevante feiten en omstandigheden.

6. Niet ter beurze genoteerde beleggingsinstellingen

De leden van de VVD-fractie vragen aandacht voor de regeling van beleggingsinstellingen. Het gedeelte van de uitdeling door een beleggingsinstelling waarover eerder reeds vennootschapsbelasting is geheven zou naar de opvatting van de leden van de VVD-fractie behoren te worden belast naar een tarief van 25%.

Het gevolg van deze visie is dat in voorkomende gevallen compartimentering behoort plaats te vinden met alle daarbij behorende uitvoeringsproblemen. Hierbij kan worden gedacht aan de situatie waarin een beleggingsinstelling zowel in aandelen als in nominale waarden belegt. De door de beleggingsinstelling uit te keren winst zou moeten worden gesplitst in een gedeelte waarop vennootschapsbelasting heeft gedrukt en een gedeelte waarbij dat niet het geval is geweest. In het wetsvoorstel is in artikel XII, eerste lid, een bepaling opgenomen die beleggingsinstellingen de mogelijkheid geeft om per 1 januari a.s. afstand te doen van de status van beleggingsinstelling. De bestaande herbeleggings- en afrondingsreserves kunnen dan in de vennootschapsbelasting tegen een eenmalig tarief van 15% worden belast. Nadat een beleggingsinstelling van deze faciliteit gebruik heeft gemaakt, resteert een vennootschap waarop het regime voor winst uit aanmerkelijk belang onverkort van toepassing is. Dit betekent dat winstreserves die in het verleden met vennootschapsbelasting zijn belast aan de aanmerkelijk-belanghouder kunnen worden uitgedeeld en in aanmerking komen voor het aanmerkelijk-belangtarief van 25%.

De leden van de CDA-fractie hebben gevraagd of ik wil bevestigen dat voor de toepassing van artikel XII, eerste lid, geen sprake is van het nastreven van een incidenteel fiscaal voordeel, indien een beleggingsinstelling haar stille reserves door herwaardering zichtbaar maakt, deze herwaarderingswinst toevoegt aan de herbeleggingsreserve en aansluitend afstand doet van het regime voor beleggingsinstellingen met afrekening van de herbeleggings- en afrondingsreserve tegen 15% vennootschapsbelasting. Ik ben van mening dat van geval tot geval door de inspecteur beoordeeld zal moeten worden of er sprake is van het nastreven van een incidenteel fiscaal voordeel. Bij deze beoordeling is onder meer van belang het waarderingsstelsel dat door de beleggingsinstelling wordt gehanteerd. Ik ben overigens wel van mening dat het nog snel realiseren van stille reserves teneinde het tarief van 15% deelachtig te kunnen worden, op zich nog geen nastreven van een incidenteel fiscaal voordeel inhoudt. Dit kan mijns inziens anders liggen indien de beleggingsinstelling overgaat tot stelselwijziging en aansluitend de beleggingen herwaardeert.

Voorts vragen de leden van de fractie van CDA naar de werking van de faciliteit van artikel XII, eerste lid, voor beleggingsinstellingen met een gebroken boekjaar. Het afstand doen van de status van beleggingsinstelling kan uitsluitend per de datum van inwerkingtreding van het wetsvoorstel, dus – aannemende dat het wetsvoorstel voor het einde van het jaar in het Staatsblad staat – per 1 januari 1997. Indien deze datum ligt binnen een boekjaar van de beleggingsinstelling die haar status wenst op te geven, dient de instelling derhalve haar boekjaar te splitsen in twee gedeelten. Het eerste gedeelte – waarin de vennootschap nog de status van beleggingsinstelling heeft – eindigt onmiddellijk voorafgaand aan de inwerkingtreding van het wetsvoorstel. Het tweede gedeelte vangt aan op het moment van de inwerkingtreding van het wetsvoorstel en eindigt ten tijde van het statutaire einde van het boekjaar van de vennootschap. In dit tweede gedeelte wordt de vennootschap niet langer aangemerkt als een beleggingsinstelling en de afrondings- en herbeleggingsreserves worden toegevoegd aan het resultaat van de vennootschap over dit tweede gedeelte en belast naar het eenmalige tarief van 15%. Anders dan het bepaalde in artikel 10, derde lid, van het Besluit beleggingsinstellingen werkt het vrijwillige statusverlies op grond van artikel XII, eerste lid, van het wetsvoorstel in dit bijzondere geval niet terug tot het begin van het boekjaar, waarin afstand wordt gedaan van de status van beleggingsinstelling.

7. Slotopmerkingen

De leden van de VVD-fractie vragen zich af of het gelijkstellen van opties op aandelen met de aandelen zelf eveneens geldt voor de bepaling van het belang bedoeld in de tegenbewijsregeling van het voorgestelde artikel 15, vijfde lid, onderdeel b, opgenomen in het voorstel van wet tot wijziging van de Wet op de vennootschapsbelasting 1969 met het oog op het tegengaan van uitholling van de belastinggrondslag en het versterken van de fiscale infrastructuur (24 696).

Mijn antwoord op deze vraag luidt ontkennend. Dit vloeit voort uit het karakter van die tegenbewijsregeling waarbij het moet gaan om een bedrijfsopvolging. Een bedrijfsopvolging is slechts aanwezig ingeval het belang bij de onderneming is overgegaan. Ingeval de bedrijfsopvolger alleen optierechten op aandelen heeft, is er nog geen sprake van een overdracht van het belang bij de onderneming. Dit vindt in het algemeen eerst plaats op het moment dat de optierechten worden uitgeoefend.

De leden van de CDA-fractie vragen om een reactie op de door Stibbe Simont Monahan Duhot bij brief van 20 november 1996 voorgelegde problematiek. Naar de mening van Stibbe Simont Monahan Duhot kunnen zich gevallen van dubbele belasting voordoen door de gecombineerde werking van art. 17, derde lid, Wet op de vennootschapsbelasting 1969 en het voorgestelde art. 49, eerste lid, onderdeel d, Wet op de inkomstenbelasting 1964. Deze dubbele belasting zou zich kunnen voordoen ten aanzien van lichamen die niet zijn gerechtigd tot de voordelen van door Nederland gesloten belastingverdragen. Als voorbeeld wordt een joint venture of partnership genoemd, die volgens de Wet op de vennootschapsbelasting 1969 wordt aangemerkt als buitenlands belastingplichtig lichaam, terwijl deze rechtsvormen in eigen land niet als zodanig belastingplichtig is, en derhalve voor de toepassing van een door Nederland gesloten belastingverdrag niet als inwoner in de zin van dat verdrag is aan te merken. Angelsaksische commanditaire vennootschappen of Amerikaanse limited partnerships vallen hieronder.

Voor een juiste beoordeling van deze problematiek is het van belang allereerst te onderzoeken welke kwalificatie de vervreemdingswinst van aanmerkelijk-belangaandelen in Nederlandse vennootschappen in handen van een buitenlands belastingplichtig lichaam naar nationaal fiscaal recht heeft.

Indien deze aandelen bij het buitenlandse samenwerkingsverband tot het ondernemingsvermogen kunnen worden gerekend, doet – zoals ook in de brief wordt geconstateerd – de aangekaarte problematiek rond aanmerkelijk-belangheffing zich niet voor.

Artikel 49, eerste lid, onderdeel d, bevat immers de beperking dat alleen vervreemdingswinst van aanmerkelijk-belangaandelen die niet behoren tot het vermogen van een onderneming tot het binnenlandse onzuivere inkomen wordt gerekend. Dit betekent derhalve dat buitenlandse samenwerkingsverbanden die zich, verdergaand dan puur beleggend, bezighouden met de verstrekking van risicodragend vermogen en die bij voorbeeld voorts een zekere betrokkenheid hebben bij de bedrijfsvoering van Nederlandse vennootschappen (gedacht kan worden aan venture capital companies), niet onder de werking van artikel 49, eerste lid, onderdeel d, van de Wet op de inkomstenbelasting 1964 vallen.

Voor de buitenlandse partnerships (en andere rechtsvormen) waarbij het aandelenbezit niet tot het ondernemingsvermogen wordt gerekend maar als belegging wordt aangehouden, is artikel 49, eerste lid, onderdeel d, (in samenhang met artikel 17, derde lid, van de Wet op de vennootschapsbelasting 1969) daarentegen wel van toepassing; een effect dat zich overigens ook reeds vele jaren onder de huidige aanmerkelijk-belangwetgeving, via het huidige artikel 49, eerste lid, onderdeel c,

voordoet (zij het met een ander kwalificerend percentage voor de aanmerkelijk-belangheffing).

Zoals in de brief wordt vermeld, heb ik in de nota naar aanleiding van het verslag (Kamerstukken II, 1996/97, 24 761, nr. 7) aangegeven dat de bepaling van artikel 17, derde lid, niet kan worden gemist uit het oogpunt van tegengaan van ontgaan van aanmerkelijk-belangheffing. Zonder deze anti-misbruikbepaling zou een natuurlijke persoon zijn aanmerkelijk belang in een Nederlandse vennootschap kunnen houden via een in het buitenland gevestigd lichaam waarin de aandelen niet tot het ondernemingsvermogen behoren, om zodoende de aanmerkelijk-belangheffing te ontgaan.

In de brief wordt gesteld dat deze bepalingen resulteren in overkill. Ik wil er op wijzen dat in deze situatie geen sprake is van juridische dubbele belasting. Het lichaam is immers slechts in Nederland aan heffing onderworpen.

Mocht zich desondanks een geval van dubbele belastingheffing voordoen, dan kan de belastingplichtige zich tot de bevoegde autoriteiten van zijn woonstaat wenden en een verzoek doen tot het starten van een onderling-overlegprocedure tussen de beide verdragstaten. Tot dusverre ben ik nog niet door de bevoegde autoriteiten van een van onze verdragspartners benaderd met een dergelijk verzoek.

De Staatssecretaris van Financiën,
W. A. F. G. Vermeend